

Třídní boj.

(Historický materialismus.)

Marx aplikoval svůj dialektický materialismus na historii, a tak vznikl historický materialismus. Jako jeho filosofická nauka, tak i jeho sociální nauka má dvojitý ráz: ráz materialismu a ráz revolučnosti. Také sociální nauka komunistická přiznává prvenství hmotě, t. j. hospodářství, a učí, že společnost se stále vyvíjí dialektickým postupem, t. j. třídním bojem, jenž vede k diktatuře proletariátu a na konec k vytvoření beztřídní komunistické společnosti.

1. Výklad historického materialismu.

a) Materialismus, aplikovaný na společnost.

Komunistické pojetí společnosti vychází z faktu výroby. Podle komunismu je člověk podstatně výrobce, úředník, takže kdo nevyrábí, není člověk. Výrobou se člověk liší od všech ostatních jsouců. Čím více a lépe člověk vyrábí, tím více a lépe je člověkem. Neboť výrobou se člověk zdokonaluje a stává se skutečně člověkem. Z toho plyne důsledek: Kdo nepracuje, není člověk. A dále: Kdo nepracuje, ať nejí. Kdo nepracuje, nemá právo žít.

Základní lidská činnost je hospodářská výroba. Všechny ostatní lidské činnosti jí předpokládají, z ní vyrůstají a jsou jí podřaděny. Tedy i činnost nejduchovější, jako filosofie, právo, náboženství atd., vyrůstají z hospodářství a jsou mu podřízeny. Jako hmota má prvenství nad duchem, tak hospodářská výrobní činnost (hmotná činnost) má prvenství nad každou duchovnou činností.

Výroba je základem nejen individuálního života, nýbrž i sociálního života. Výroba určuje a vytváří základní sociální vztahy. Společnost ve své skutečné podstatě je organizace směn, jež plynou z výroby anebo jsou konány za účelem výroby. Prvotní společenské směny jsou tedy výrobní vztahy. Společnost je podstatně souhrn výrobních vztahů. Všechny ostatní společenské vztahy jsou jen druhotné, nepatří k podstatě čili základu společnosti, nýbrž jsou jenom nadstavbou, postavenou na hospodářské výrobě. Tedy filosofie, právo, umění, morálka, náboženství, instituce právně-politické, stát — to všechno vyrůstá z hospodářské výroby, která je základem všeho toho a která řídí celou tuto ideologickou nadstavbu (Engels: Antidühring, Praha 1933, str. 192).

Mezi hospodářským základem a ideologickou nadstavbou je vztah příčiny a následku. Hospodářský základ je příčinou ideologické nadstavby. A proto, když právně-politická nadstavba neodpovídá stavu skutečných výrobních vztahů, pak se pod náporem výrobních sil zřítí celá ideologická nadstavba, čili nastává revoluce, která odstraní všechnu starou ideologii. A pak z nového hospodářství zase vyroste nová ideologie (Sr. Marx: Vorwort zur Kritik der polit. Ökonomie, 1859, E. d. M., Bd. II., 85).

Z toho vidíme, že marxistický materialismus, aplikovaný na společnost, se vyznačuje tím, že přiznává prvenství hospodářským poměrům.

b) Dialektický postup, aplikovaný na dějiny (Třídní boj).

Jako filosofický materialismus se vyznačuje tím, že je dialektický, tak i historický materialismus komunismu se vyznačuje tím, že je revoluční. Tento rys histo-

rického materialismu je celý obsažen v komunistické nauce o třídním boji.

Dialektický materialismus je svou povahou protikladný, revoluční... Podle něho je v podstatě všeho protiklad. Z utkání protikladů pak vzniká pohyb a dění, jež tvoří podstatu věcí. Také v lidské společnosti jsou protikladné části. Jsou to společenské třídy. Z jejich utkání vzniká život, pohyb a pokrok společnosti.

Ve svých sociálních vztazích se lidé seskupují především ve formě tříd. Všechny ostatní lidské skupiny a sociální úkoly (rodina, povolání, vlast, náboženství atd.) jsou druhotné. První a nejzákladnější lidské pouto je třídní vztah. Důvod toho je ten, že třídy pocházejí z úkolu, který mají lidé ve výrobě, o níž bylo řečeno, že je první a základní lidskou činností. Rozdělení na třídy vyplývá z toho, že v organizaci výrobních vztahů někteří lidé užívají práce jiných k svému vlastnímu prospěchu, a tak je vykořisťují. Lidská společnost se tedy dělí na dvě třídy: na vykořisťovatele a vykořisťované. Společenské třídy tedy vznikly z vykořisťování člověka člověkem.

Podle rozdílného poměru těchto dvou základních tříd se rozlišují různé civilisace. Ve starověku vládl řád otrokářský. Lidstvo se dělilo na pány a otroky. Ve středověku vládl řád feudální. Lidstvo se dělilo na pány a nevolníky. V novověku zavládl řád kapitalistický. Lidstvo se rozděluje na kapitalisty a proletáře (Sr. Stalin: O dialektickém a historickém materialismu, Praha 1915, 32). Ve všech obdobích lidských dějin lze pozorovat dvě proti sobě bojující třídy: vykořisťovatele a vykořisťované. Tyto rozdílné třídy jsou podstatně protikladné. Není možné, aby mezi vykořisťovateli a vykořisťovanými nebylo nepřátelství a třídní boj. Každá třída trvá jen rozpor s třídou jinou. Nikdy nelze dosáhnouti smíření mezi třídou vykořisťovatelů a třídou vykořisťovaných.

Třídní boj je veliký boj dějin. Všechny ostatní boje, politické, filosofické, náboženské, jsou jen důsledkem třídního boje. Celý vývoj dějin lze převést na třídní boj.

Marx i Engels ukazují, jak vládnoucí třída je příčinou vzniku a rozvoje třídy opačné, která jí pozvolna přemůže. Vládnoucí třída vykořisťovatelů pozvolna přestává být produktivní, neboť stále méně pracuje a stále více využívá práce druhých. Proto přestává být hybnou silou společnosti. Sama pozvolna vlc a více přechází na stranu ideologické nadstavby. Tato nadstavba se však časem zřítí i s vykořisťovateli. Proti ztrnulé třídě vykořisťovatelů však stojí třída pracujících, třída dělnická. Ta je hlavním činitelem všeho sociálního dění. A proto má též zvláštní poslání.

V nynější době se třídní boj stále více přirostává a stupňuje. Už se blíží rozhodné období třídního boje, blíží se velký obrat v dějinách. Pak bude vytvořena definitivní forma společnosti; v ní nebude už tříd, v ní nebude vykořisťování člověka člověkem, v ní si budou všichni rovni. Celá nadstavba bude zničena. Nadejde období plné svobody a dokonalého komunismu.

Tento vývoj, k němuž spějí celé dějiny, je třeba usplnit. Proto je třeba, aby se všichni proletáři spojili a spojenými silami pracovali o uskutečnění dokonalého komunismu, a

tak provedl onu konečnou revoluci, která odstraní celou ideologickou nadstavbu a vytvoří beztrždní společnost, v níž bude dokonalý blahobyt.

Konečný výsledek třídního boje bude, že zanikne stát a zavládne dokonalý komunismus. Stát je v rukou vykořisťovatelů mocným prostředkem vykořisťování. Stát zanikne i s třídami (Sr. Lenin: O státu. Praha 1916).

Tohoto nejvyššího cíle konečné revoluce se ovšem nedosáhne náraz. Napřed musí předcházet období, v němž bude vládnout proletariát: diktatura proletariátu. Komunismus je přesvědčen, že toto období je zcela nevyhnutelné ve vývoji revoluce. Učí, že stát, dříve než bude zničen, musí napřed přejít z rukou buržoasie do rukou proletariátu. Ruští komunisté praví, že k tomuto přípravnému období dospěl v nynější době SSSR. Teprve po delší době se může uskutečnit druhé rozhodné období revoluce.

Stát zcela zanikne. Zavládne pak období dokonalého komunismu.

2. Kritika historického materialismu.

A) Lenin výslovně praví, že nauka o třídním boji je pouze „důsledným rozšířením“ dialektického materialismu na společenské jevy. Dialektický postup je však nejpodstatnější znak komunistického materialismu. Stálý pohyb, stálý vývoj, stálé vznikání a zanikání je podstatou všech věcí. Podle dialektického materialismu v podstatě všech věcí je protiklad. Z utkání protikladů pak vzniká pohyb a dění, jež tvoří podstatu každé věci. Podstatou všeho je stálý protiklad, stálý vývoj, stálá revoluce.

Napřed však Marx, Engels i Lenin učí, že v lidské společnosti budou odstraněny třídy, že bude vytvořena společnost beztrždní a že v tom konečném období ustanou všechny rozpory a boje.

Zde je velká nedůslednost jejich nauky. Jak bude moci žít a trvat společnost, zastaví-li se dialektický postup, ustanou-li její vnitřní rozpory, když přece podle jejich nauky dialektický postup patří k podstatě každého jsoucna a každého dění? Je třeba otevřeně přiznat, že Marx, Engels i Lenin zcela neodůvodněně a nedůsledně zastavují dialektický postup v konečném období.

B) Nesprávně a neodůvodněně je tvrzení marxistů, že dějiny lidstva jsou řízeny jediné nebo hlavně zájmy hospodářskými. Dokážeme to zde zkoumáním historických faktů, rozbořením hlavních pohnutek, jež vedou lid k jednání, a úvahou o zvláštních okolnostech naší doby.

a) Napřed uvedeme aspoň některá historická fakta, totiž velké myšlenkové proudy, jež přetvořily svět i v ohledu hospodářském.

1. Křesťanství. — Všichni uznávají, že žádná událost neměla hlubší a všeobecnější vliv na celý život lidstva než křesťanství. Vzpomeňme jen, jak působilo na život jednotlivců, na zřízení rodiny, na odstranění otroctví, na povznesení žen z jejich nízkého postavení, na myšlenky, které už 2.000 let vládnou o lidské důstojnosti, o svobodě svědomí, o základní rovnosti všech lidí, o úctě k autoritě, dále pak na množství sociálních institucí, na vznik nesčetných ústavů křesťanské lásky a křesťanského mimosrdenství, konečně více méně přímo i na hlavní rysy politických dějin.

Avšak křesťanství staví hospodářské zájmy do pozadí. Kristus praví: „Hleďte nejprve království Boží... a všechno ostatní (pozemské) vám bude přidáno“ (Mt. 6, 33). Křesťanství nepopírá důležitost výrobní hmotné práce. Starověk opovrhoval tělesnou práci, křesťanství však nám představuje vtěleného Boha jako dělníka, jako tesaře. Křesťanství považuje tělesnou práci za povinnost člověka. Známá věta, kterou komunisté často opakují: „Kdo nepracuje, ať nejí“, pochází od komunistů, nýbrž od sv. Pavla (2. Thesal. 2, 10). Z toho všeho je zřejmé, že křesťanství nepopírá důležitost výrobní hmotné práce.

Ale podle křesťanské nauky hmotná výrobní práce není nejvyšší činnost člověka. Nej-

vyšší činnost člověka je práce duševní. Práce hmotná je až na druhém místě. Neboť člověk je především duch, a pak tělo; a duch převládá nad hmotou; duch je vyšší než hmota, a proto i práce duševní je vyšší než práce tělesná.

Ačkoli tedy křesťanství staví hospodářské zájmy do pozadí, přece mělo nesmírný vliv na dějiny lidstva.

A dále je třeba též uvážit, že křesťanství nebylo účinným a plněným hospodářským poměrem říše, jaké byly za času Augustových. Křesťanská nauka byla v přímém rozporu s ideami tehdy vládnoucími, a přece poněkud změnilo celou lidskou společnost i v ohledu hospodářském.

Křesťanství se nezakládá jenom na abstraktních ideách, nýbrž na nezvratných dějinných událostech. V době císaře Augusta se v Judsku objevil Mesiáš, kterého vyvolení národ očekával už po dvě tisíciletí. Nesčetnými záznaky, zvláště však svým zmrtevštěním dokázal, že je Synem Božím, poslaným od Otce. Tato událost je, jak to výrazně vyjadřuje sv. Pavel, základem křesťanské víry. Za její pravdivost mnozí učili svědci podstoupili smrt.

Tyto události nelze vůbec vysvětlit z tehdejších hospodářských výrobních poměrů. Nelze ani vznik křesťanství vysvětlit z hospodářských poměrů, pak je marná snaha vykládat celou západní kulturu jen ze způsobu výroby a směny.

2. Mohamedanismus i buddhismus pronikl obrovské masy lidu (mohamedánů ve nyní na celém světě kolem 250 milionů, buddhistů je kolem 150 milionů) a značně ovlivnil celou jejich civilizaci. Avšak mohamedanismus i buddhismus se dotýkají věcí hospodářských jen mimochodem jako čehosi vedlejšího.

3. Renesance pronikla celou moderní dobou a vtiskla jí svůj ráz. A přece to bylo hnutí literární, umělecké, právní, vědecké a filosofické, a nikoli hospodářské.

4. Protestantismus též neklade hospodářské zájmy do popředí, a přece se velmi rozšířil a měl značný vliv na miliony vyznavačů.

Dějiny nás tedy učí, že náboženské a mravní ideje bývají častěji přičinou dalekosáhlých hospodářských přetvoření, než naopak.

b) Dále si všimněme, které jsou hlavní pohnutky lidského jednání, které opravdu působí na lidi nejsilněji. Pozorujeme-li různé doby a rozličná prostředí, vidíme, že lidé bývají vedeni k jednání hlavně těmito pohnutkami:

1. Samoláskou, v níž je ohašena touha po slávě a počtech, po moci, po nezávislosti atd. Stačí jen vzpomenout na velké dobyvatele, na zakladatele nebo organizátory států (Cesar, Karla Vel., Napoleona, Bismarka a j.), abychom viděli, že téměř všechno jejich jednání vycházelo z touhy po slávě a moci, ze samolásky. Ať už pohnutkou samolásky bývají lidé vedeni většinou i v soukromých záležitostech.

2. Zvyk nebo tradice je také velmi důležitá pohnutka lidského jednání. Jsou národy, které nijak nelze pohnout k tomu, aby pracovaly jinak, než jak jsou zvyklé. Jsou též národy, kterým nelze vštípit ani nejzákladnější zásady hygieny; nic takového nechtějí přijmout, poněvadž je to proti jejich tradicím.

3. Také náboženská víra bývá velmi silnou pohnutkou lidského jednání. Náboženská víra působí, že tolik jednotlivců snáší pronásledování, vyhnanství, mučení i smrt. Kolik milionů mučedníků obětovalo i svůj život z náboženských pohnutek!

c) Zvláštní okolnosti naší doby vysvětlují výjimečnou důležitost, která se dnes připisuje zájmům hospodářským.

1. Naše doba se totiž vyznačuje zcela zvláštními okolnostmi hospodářskými. Jsou to především mnohé velmi důležité objevy, jako parní stroj, elektřina, komunikační prostředky atd. Dále pak je to též přetvoření hospodářského života, přetvoření poměru mezi účastníky výroby, mezi podnikateli a dělnictvem.

2. Naše doba je mnohem více demokratická než kterákoliv jiná. Ve vedení veřejných záležitostí dává značný vliv masám, které jsou málo zámožné, a proto

pak jsou velmi zaujaty péčí o hospodářství. Nejsnadnější cesta k získání jejich přízně je, vzbudit v nich touhu po majetku a slibovat jim hmotné výhody. Tím se v nich taková touha ještě zvětší.

Bylo by velmi nesprávně, aplikovat nynější zcela mimořádné okolnosti na doby minulé a tvrdit, že hospodářské zájmy v dobách dávno minulých měly také tak významnou úlohu jako v nynější době.

C) **Determinismus historického vývoje**, jež hlásá marxismus, předpokládá, že člověk je fatálně a nutně hnán jakousi skrytou silou. Ale to odporuje faktu, že člověk je svobodný. Tedy marxistický determinismus ve vývoji dějin je nepřijatelný.

Mimo to, běh dějin velmi často uniká našemu předvídání, a) protože do dějin stále zasahují události náhodné, jež mění situaci a znemožňují předvídat budoucí vývoj dějin s určitostí a jistotou; — b) protože často do nich silně zasahují velké osobnosti, jež nevypočitatelně pozmění vývoj událostí, na př. velcí vojevůdci, státníci, politici, spisovatelé, umělci, učenci, světci.

Kromě toho proti marxistickému determinismu lze uvést tento důvod: Jsme-li ke všemu determinováni a „hnáni železnou nutností“, pak nelze mluvit o spravedlnosti či nespravedlnosti, a rozhorlovat se proti faktům, jež nejsou svobodné a jež tedy nemají mravního rázu; — pak je též zbytečné a marné pokoušet se o ovlivňování vývoje.

D) **O tříděním bojů uříkají komunisté**: 1. že byl vždycky mezi majetnými a nemajetnými; — 2. že se nyní stále více přirostuje.

1. Proti první větě je třeba poznamenat, že v dějinách nacházíme dlouhá období sociálního klidu, v nichž nikdo ani nepomýšlel na boj proti druhému ani na změnu vládnoucího uspořádání společnosti.

Nepopíráme, že třídní boje mají také důležitou úlohu v dějinách lidstva. Ale tvrdit, že „celé dosavadní dějiny jsou jen dějinami třídních bojů“, to je jednostranné přehánění, které zřejmě odporuje historické skutečnosti. V celých dějinách starověku na Východě není ani zmínky o třídních bojích. Nacházíme tam zajisté zprávy o národních bojích mezi Asyťany, Babyloňany, Egypťany, Medy, Peršany atd. Čteme tam též o politických a společenských převratech, jež způsobili velcí vojevůdci a dobyvatelé. Ale o třídních bojích tam není nikde ani zmínky. Ve starověku byly ujařmeny velké masy lidu, ale hesly své jho zcela tupě a odevzdaně. A přestože tam nebylo třídních bojů, byl u všech těchto národů velký kulturní rozvoj. Později jsou hlavním činitelem společenských převratů národní boje Řeků a Peršanů, Řeků mezi sebou, Řeků a Macedoňanů, Řeků a Římanů a okolních národů, zvláště Kartaginců. Později přicházejí boje Říma se severními národy a smíšených různých kmenů, z nichž se vytvořilo nové pokolení.

O Indii nám dějiny zaznamenávají, že už po 3.000 let jsou tam tytéž společenské třídy; a dosud není náznaku, že by tam nastala v této věci změna.

Není tedy pravda, že mezi majetnými a nemajetnými byl vždycky třídní boj, a že tento třídní boj určuje celé dějiny lidstva. Nelze říci, že třídní boje určovaly celý vývoj vědy a umění a celou kulturu. Nelze tvrdit, že moderní vynálezy (parní stroje, elektrické stroje atd.) jsou výsledkem třídních bojů.

Z dějin Řecka a Římské říše se dovídáme, že u jednotlivých národů byly sice také třídní boje. Ale ty třídní boje se omezovaly skoro výhradně jenom na některá města a neměly na vývoj dějin ani zdaleka takový vliv, jaký měly vztahy k okolním národům a činnost velkých státníků a vojevůdců.

2. Také druhé tvrzení Marxovo o nynějším zosilňování třídního boje je třeba podrobit kritice. Pozornému kritikovi neujde, že sociální třídy jsou v nynější době četnější, méně rozlišené, méně uzavřené a méně nepřátelské jedna vůči druhé, než se domníval Marx.

a) Předně, sociální třídy jsou v nynější době četnější. Lze rozlišovat nikoli jen dvě třídy, nýbrž mnohem více tříd. Jsou to hlavně: 1. placení dělníci, 2. kapitalisté v užším smyslu, kteří poskytují kapitál k podnikání, 3. podnikatelé a ředitelé závodů, 4. zemědělci, 5. živnostníci, 6. obchodníci, 7. veřejní úředníci a zřízení, 8. svobodná povolání atd.

Soupeření mezi kapitalisty ve vlastním významu a mezi majiteli půdy bylo dosti silné v Německu a v Anglii, takže z něho vznikly dvě důležité strany: konzervativci a liberální. Ve většině zemí se zemědělské třídy stavějí proti průmyslovým třídám. V mnohých zemích také náboženská otázka rozděluje občanstvo více než zájmy hospodářské.

Představa, že společnost se skládá pouze ze dvou vrstev nad sebou (z kapitalistů a proletářů) je příliš prostá. Vidíme naopak rostoucí rozvrstvení uprostřed samé třídy kapitalistické: jsou rozpoutány jiné půtky, zejména mezi dlužníky a věřiteli, mezi výrobcí a obchodníky, mezi průmyslníky a zemědělci. Hlavně rozpor poslední zmíněný vzbudil všeobecný ohlas v politických dějinách a objevoval se opět postupem věků v nové době ve formě velikých bojů parlamentních mezi stranou konservativní a stranou liberální... A tyto vedlejší půtky často komplikují nejdramatičtější a nejnepředvídanější způsobem hlavní boj, poněvadž bojující se snaží opírat se o proletariát. Tak v Anglii průmyslníci odhlasovali proti zemědělským vlastníkům zákony zrušující obilní cla, ti to však opět odhlasovali proti průmyslníkům zákony o úpravě práce a dělnická třída získávala v obou případech jako tertius gaudens, i uprostřed dělnické třídy mohou nastati půtky. Jsou již (nemluvě o neshodě mezi syndikáty červenými a žlutými) mezi syndikovanými a nesyndikovanými, mezi cvičenými dělníky a mezi dělníky nižšího druhu. Za čtvrtým stavem objevuje se již, jak praví Leroy-Beaulieu, pátý (Gide-Rist: Dějiny nauk národohospodářských, Praha 1928, sv. 2, str. 223 nsl.).

b) Sociální třídy jsou v nynější době méně rozlišené. Nelze stanovit zásadu jediného roztržení. V některém ohledu se zemědělský dělník a maloročník řadí k průmyslovému dělníku; v jiném ohledu se řadí k opacné třídě. S hlediska hospodářského se shora uvedené třídy navzájem prolínají: placený dělník může být též spolumajitelem podniku, anebo dokonce i kapitalistou.

Tato mnohost sociálních tříd a jejich vzájemné prolínání zmírňuje boj, který vyvstává mezi některými třídami.

c) Sociální třídy jsou v nynější době méně uzavřené, neboť vyšší třídy nyní stále více a více pocházejí z nižších tříd, z prostého dělníka se nyní často stává podnikatel, kapitalista.

d) Třídní boj je v nynější době méně ostrý, než se domníval Marx. Právě jsme naznačili jeden důvod tohoto závěru. Mimo to hlavně sociální reformy, jež byly provedeny vládami ve všech státech, vedly všude k zmiřnění třídního boje. Také reformní směr nynějšího socialismu k tomu přispíval. Neboť čím více reforem a výhod vydobyl socialismus pro dělnictvo, tím více se zmírňoval třídní boj. Stát svými zákony stále více bere v ochranu dělnické zájmy, a rozhodčí zákonitě instituce uřovňávají vzniklé spory.

e) Konečně Marx ztotožňuje jakýsi protiklad zájmů a bezohledný boj. Neuvažil, že mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem jsou skutečně společné zájmy, i když je mezi nimi jakýsi protiklad. Ačkoli každý z nich je nakloněn k tomu, aby si přisvojil co největší část výtěžku, přece oba mají stejný zájem o to, aby se průmyslu všeobecně dařilo dobře, a jejich podniku zvláště. Krise, které následovaly po 1. světové válce, to potvrzují. Dělníci jasně poznali, že pohroma podnikatele je i jejich pohromou a prosperita podniku prospívá také jim.

Z toho všeho tedy vidíme, že komunistická nauka o třídním boji odporuje skutečnosti i zdravému rozumu. Lev XIII. v encyklice Rerum novarum (č. 15 v překladu

dra Vaška) o tom praví: „To pakl je v naší otázce hlavním zlem, že se namlouvá, že obě třídy stojí k sobě nutně v poměru nepřátelském, jako by zámožný a dělníky byla příroda určila, k tomu, aby so v houževnatém souboji potírali. Naopak, ryzí pravdou je toto: Jako v těle různé údy tvoří shodu a vzniká vyrovnanost a souměrnost ve složení funkcí těla, právě tak příroda ve státě zařídila, aby ony dvě třídy žily mezi sebou v srdečném poměru a aby mezi nimi byla vyrovnanost a rovnováha. Rozhodně jedna třída potřebuje třídy druhé; nemůže býti kapitál bez práce, ani práce bez kapitálu. Svornost tvoří krásu věci a řád; naopak ze stálého zápasení nutně vzniká zdivočelá zesurovělost a zmatek“.

3. Mýlné je též Marxovo tvrzení, že rozdělení lidstva na třídu majetných a třídu nemajetných je rozdělení základní. Rozdělení lidstva na třídy není základní, neboť lidé závisí sociálně na rodině, na vlasti, na povolání, dříve než na své třídě.

Zdravá filosofie též ukazuje, že třídy i rodina, vlast i stavy jsou oprávněné nejen pro dané stadium vývoje, nýbrž trvale.

4. Zdravý lidský rozum nemůže připustit takový konečný výsledek třídního boje, jak jej vyličuje marxismus, totiž zánik státu, uskutečnění dokonalého komunismu, ráj na zemi. Už Aristoteles a po něm všichni myslitelé, kteří se řídí zásadami zdravého rozumu, dokazují, že stát je zřízení, které vyplývá z lidské přirozenosti, a že soukromé vlastnictví je též požadavek nynější lidské přirozenosti. Co však je přirozené, to nemůže nikdy

všeobecně zaniknout, to nikdy nemůže být všeobecně odstraněno. — A dále Lev XIII. v enc. Rerum novarum (č. 14) praví: „Bolest a utrpení jsou údělem lidstva, a kdyby lidé všechno zkoušeli a podnikali, žádnou mocí, žádným uměním se jim nepodaří vymýtit z lidské přirozenosti tyto útrapy. Prohlašují-li někteří, že to budou, slibují-li ubohému lidu život bez jakékoli bolesti a strasti, život oplývající pokojem a nepřetržitými rozkošemi, máme lid, provádějící podvod, z něhož jednou vybuchnou zla ještě větší, než jsou zla nynější. Než se je věru dívají se na věci tak, jak jsou, a současně jinde hledají, jak jsme řekli, vhodný protilek proti obtížím“.

5. Je vhodné též všimnouti si zde, v čem se v této otázce shoduje křesťanství s komunismem a v čem se od něho liší.

Podle křesťanství i podle komunismu bude uskutečněna ideální společnost jen odstraněním třídního boje. Komunismus tvrdí, že taková ideální společnost bude vytvořena zde na zemi. Křesťanství však ve svém realismu učí, že zde na zemi nebude nikdy dokonale uskutečněna taková ideální společnost. — Komunismus uznává, že k uskutečnění ideální společnosti je nutný boj třídy proti třídě. Křesťanství sice také uznává nutnost boje k uskutečnění ideální společnosti, ale podle křesťanství to není boj třídy proti třídě, nýbrž boj proti sobectví, které je základním pramenem každého utlačování a vykořisťování. Tento boj proti sobectví je pravým činitelem lidského pokroku sociálního i individuálního (Sr. Ducatillon: Rudé plameny nad Evropou. Praha 1937, str. 100 násl.).

Dr. Ant. Čala O. P.